

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo: Koroška cesta št. 5, Rokopisni listi se ne vračajo. Upravništvo sprejema naročila, inzerate in reklamacije. Članinam po dogovoru. Za vsake vrste oglaševanja posebej. Nezapri reklamacije so pošiljati prosila. Telefon št. 220.

28. številka

Maribor, dne 14. julija 1921.

55. letnik.

Kako je samostojni klarinet piskal v Beogradu.

Slabo uslugo dela „Kmetijski list“ slovenskim samostojnim poslancem s tem, da objavlja njihove govore iz ustavne skupščine. Na samostojne poslance sodi znani latinski pregovor „Si tuenisses, philosophus mansisses“ to se pravi: če bi molčal, bi ostal modrijan. Ako bi samostojni poslanci samo glasovali in ne bi nič govorili, bi ostali modrijani vsaj v očeh onega mologa, član za dnevom se manjšujočega števila vernih jim backov, ki v svoji nerazodnosti se verujejo njihovim lažnjivim obljubam. Če bi mi bili ljudje ni, bi naši listi prinesli te govore, ki so najhujša agitacija zoper samostojno-kmetijske poslance in njihovo stranko. Ker pa je škoda za papir, na katerem bi bila natisnjena samostojna godba, od te godbe našim bralcem tu predložimo le majhne porcije.

Na 54. seji ustavotvorne skupščine je besedičil in urekoval samostojni gospod kmet Ivan Urek, Urek je doma iz Globokega, pa ima zelo plitvo glavo, če tudi jo nosi pokonci kot prazen klas. S praznega klasa ne pride nič zrna in iz Urekove glave ni ena pametna beseda. S svojim tovarišem g. Drogenikom je tekmoval v tem, da bi slovenskega kmeta, ki se po ogromni večini zbura v naši krščanski ljudski stranki, očrnil v Beogradu, češ, da se hoče odtrgati od Beograda, da hoče tako raztrgati državo, da je protidržaven življenj.

Pred volitvami so samostojneži na vseh shodih trobili isto pesem o osamosvojitvi slovenskega kmeta, o slov. samostojnosti, sedaj pa je v Beogradu slabotni klarinet v ustih znanega „resnicoljuba“ Ureka piskal centralistično pesem o „edinstveni in močni državi“. „Mi smo za edinstveno in za močno državo“, je piskal Urek. Kaj pa Slovenaka kmetiska zveza in Ljudska stranka? „Ti so proti Srbom“, je zapiskal Urekov klarinet. In v dokaz je navajal naš list in „Stražo“, ki se pritožujeta, da so se turški glasovi za ustavo kupili z obilnimi milijoni davčnega denarja ter da se ogromni davki, pod katerimi ječi in stoka naš ubogi kmet, porabljajo za zgradbo in vzdrževanje raznih stvari v Srbiji. „Jasno je“, je zjavkal samostojni klarinet, „da klerikalci s takimi stvarmi nečakujejo na one, katerim je to namenjeno. Na ta način obsodujejo pri naših ljudeh oni narod, s katerim bi morali skupaj živeti, ter ustvarjajo v njih zahtevo in željo: Proč od Beograda!“ Za slovenskega „samostojneža“ res stenašna misel! V dokaz je Urek navedel pismo nekoga svojega somiš-

ljenika iz občine Buče, ki mu je pisal: „Tukai klerikalci strašno delujejo, da bodo Srbi prišli sem, da bodo sami srbski učitelji in da bodo v sodnji le sami Srbi, da nas bodo biksali in pa pretepali.“ Škoda, da Urek ni navedel imena tega svojega slavnega somišljenika iz Buče. Slovenska zgodovina bi gotovo s hvaležnostjo zaznamovala njegovo ime v zvezi s slavnim Urekovim imenom. Kar je pa Urek zamolčal pri svojem bajnoslovnem pristašu iz Buče, ni zamolčal pri kaplanu svoje rojstne župnije, ki ga je očrnil v Beogradu, češ, da je govoril proti Srbom. Samostojni poslanec ne more odpreti svojih ust v Beogradu, ne da bi pred Srbi očrnil vsaj enega slovenskega duhovnika ter govoril laži o njem. Poleg hinavskega dobrikanja Srbom je to edina pesem, ki jo znajo slovenski samostojni klarinetarij.

O zahtevi slovenskega ljudstva po resnični avtonomiji in samoupravi pa je samostojni klarinetar zagodel takšno pesem, da je v veliko sramoto našemu kmetickemu ljudstvu. Če bi kdo presojal razumnost in izobrazbenost slovenskega kmeta po plitvoglavem besedičenju Urekovem, bi moral zdvojiti nad našim narodom. Pa, hvala Bogu, samostojni so velika izjema v našem narodu, ki kljub njihovu mračništvu z ozirom na ljudsko izobrazbo zavzema prvenstvo v naši državi.

Urek je nekaj ječjal o tem, da na še ljudstvo zahteva čim večjo in obširnejšo samoupravo in avtonomijo. V drugem hipu pa je že to zahtevo pobijal, češ, da se zakonodavna avtonomija ne da ustvariti. V naši državi bo približno 30 malih oblast (pokrajini). „Ne vem“, tako je modroval bistroglav Urek iz Globokega, „če bi to bilo v korist države same, ako bi te oblasti delale zakone po svoji volji in po svojih priklakah. Lahko bi se tako pripetilo potakni, ki bi ne poznal vseh posebnih zakonov posameznih samouprav, da bi bil morebiti v eni oblasti za isto reč kaznovan in zaprt, za katero bi bil v drugi oblasti odlikovan.“ Urek ne ve, ker je prereditelj v Beogradu, da bi to bil slučaj, da zahtevajo zagovorniki resnične avtonomije ne 30 pokrajin, marveč 6 ali 5 in da avtonomistična ureditev države ne bo silila pomika, da bi moral skozi našo državo potovati z zemljevidom v roki, da zna, skozi katero oblast se vozi, kakor k temu sili centralistična ureditev s 30 pokrajinami. Toliko pameti boče najbrž imel tudi potnik Urek, da si bo zapomnil imena in meje 5 ali 6 pokrajin. In če Urek misli, da so ljudje ta-

ko neamni, da bodo po teh pokrajinskih sklepali zakone, ki si tako nasprotujejo, soji druge ljudi po svojem kapitu. Preverjen pa naj bo, da za svojo politično neumnost ne bi dobil odlikovanja v nobeni pokrajini.

Na isti višini so tudi drugi razlogi, ki jih je Urek navedel zoper istinito in učinkovito avtonomijo. Po načrtu Jugoslov. kluba, tako je modroval Urek, bi veliki župan — predsednik pokrajine — bil izvoljen od peširajinske glade, podrejen samo tej vladi, oziroma pokrajinski skupščini, ne pa državi, bi ne mogel delati neustransko, ker bi bil odvisen od pokrajinske vlade, delal bi strankarsko in koruptno, zavladal bi absolutizem stranke, ki je slučajno na vladi. Urek, potrkaj se po čelu, da si malo urediš zmešano koleseje v glavi! Kako pa je pri centralistični ureditvi države?! Kdo sedaj vlada v Beogradu? Ali ne najhujši absolutizem strank, ki so sbrčajno na vladi? Te stranke, pa nimajo večine, zato si kupujejo glasove z milijoni ljudskega denarja in vganjajo najhujšo korupcijo. Ali ni dovo in potrebno, da se centralistični absolutizem in centralistična korupcija (popačenost, podkupljivost) odpravi s tem, da se po posameznih pokrajinah daje zakonodajna ljudstvu v roke ter ljudstvo po svojih izvoljenih zastopnikih vrši nadzorstvo nad upravo in uradništvom?! Tega seveda ne vidi Urek gloloko.

Zabavno je tudi brati, kako dokazuje Urek, da šola ne sme priti pod samoupravno oblast ljudstva. To se ne sme zgoditi zatogadelj, ker bi učitelji bili odvisni od stranke, ki bi vlada v pokrajini. Urek, poškopri si če je z mizlo vodo — šplo se ti priporeda blagoslovljena — in pomisli, pod katero oblastjo so učitelji, če je šolska uprava popolnoma centralizirana? Vendar pod oblastjo stranke ali strank ki so na vladi v Beogradu in ki se še bolj menjajo nego one v pokrajinah. In kaj je z ljudskega stališča boljše, da je šolstvo pod vplivom domačih političnih strank ali pa pod oblastjo ljudi, ki se poznajo na ljudstva na razmer Urek nima nobenega smisla za zahtevo našega naroda po katoliški vzgoji katoliških slovenskih otrok. Ljudstvo ima same dolžnost, da gradi in vzdržuje šole in plačuje učiteljsvo, pri šolski upravi in šolski vzgoji pa ne sme goveriti besediče. Po Urekovi zahtevi se naj šola po vsej državi uredi enotno in se naj tudi z enega in istega mesta, to je iz Beograda, upravlja. Vse, kakor zahteva srbski centralist in prijatelj srbskega pravoslavlja Svetozar Prebidevič.

Pesem, ki jo je samostojni klarinetar zapiskal v Beogradu, je zopet en dokaz v velikem številu drugih dokazov, da so samostojneži prav slabi muzikantje. Ko pridejo volitve v narodno skupščino (državni zbor), jim boče naše ljudstvo liberalne klarinete razbilo in samostojni glavači bodo ostali brez instrumentov, brez volilcev ter brez poslaniških mandatov. Tolažili pa se bodo s temle uspehom, ki so ga pod geslom stare pravde dosegli: stanovali bodo v novih lepih hišah ter krasili junaške samostojne prsi z redom sv. Save.

Položaj po sprejemu ustave.

Ustavo si je kupil g. Pašič. Po sprejemu ustave so vladni poslanci dvakrat na državne stroške obilno večerjali in plesali kolo v proslavo, ker je skoraj celotno slovensko in hrvatsko ljudstvo proti sedanji ustavi za samoupravo pokrajin. Sedaj, ko so se gospodje poslanci, ki so glasovali za ustavo, pošteno najedli ter naplesali, so začutili utrujenost in g. Pašič jih je odpustil na počitnice tako nekako do sredine oktobra. Osobito naš demokratje in samostojni se čutijo radi ustavne kupčije tako duševno in telesno utrujene, da morajo na večmesečni oddih. Pomisliti pa moramo, da ni pri razgovoru o ustavi govoril niti eden od slovenskih demokratov, samostojni govorniki pa niso znali drugega pripomniti k ustavi kot zahtevo po kancelarparagrafu in zmerjali so v zbornici na najustudnejši način našo duhovščino. Za gospodarsko zboljšanje našega kmeta in za znižanje davkov pa sploh nobeden samostojnež v Beogradu ni niti ust odprl. Pribiti pa moramo, da samostojnih poslancev za časa najostrejših razgovorov o ustavi sploh v parlamentu ni bilo, in ravno g. Urek je v dobi najbolj burnih zborničnih sej doma pridno gradil svojo novo hišo in bil radi tega odlikovan z redom Sv. Save II. razreda. Po tako zahvalnem delu in naporu v konstituenti so se porazlezi na oddih s polnimi mešnjami: samostojni, demokratje in Turki, da bodo lahko ministri med tem časom, ko ni v Beogradu niti regenta, vladali in gospodarili brez kontrole ter rajžali okrog na državne stroške po znani demokrasko-samostojni zapraviljivi navadi.

Da pa ne bo prišel priprosti narod prav do spoznanja, kako so nas Slovenci in Hrvate ogoljufali in nam usitili kupljeno centralistično ustavo, bodo zapirali komuniste, pisali ter

Zaklad na otoku.

Iz angleškega prevedel Paulus.

(Dalje.)

„Vzel bom svoj klobuk tule in sam se z vami li kapitanu Trelawneyu in mu osebno poročal o celi zadevi. Kaj zadeva je resna, dragi Jim, in ne ti jaz se ne bova tako lahko izkopal iz nje. Ampak, pri moji besedi, — da sem tako čisto pozabil na svoj račun —!“

„In nanovo se je zasmel in se je smejal tako prisrčno, da sem mu nehoti pomagal tudi jaz, čeravno pravzaprav nisem razumel, zakaj je tako dobre volje.“

„A jaz neizkušeni človek, ki nisem razumel, da se pod tem prisrčnim smehom skriva njegova zadrega! Da sem to spoznal, vse bi bilo prišlo drugače!“

Na potu mimo pristanišča me je kratkočasil z zanimivim pripovedovanjem o ladjah, ki sva jih videla, kateere narodnosti so, koliko se da nanje natovoriti, kake vrste so, kako izkladaje nakladajo blago, kako se pripravljajo na daljno pot čez morje itd.

Pravil mi je vsakovrstne vesele zgodbe o življenju na ladjah in o mornarjih ter mi razlagal mornarske izraze. Spoznal sem, da ni samo kratkočasen tovariš, ampak tudi izkušen veščak v mornarski stroki.

Našla sva graščaka in zdravnika pri pivu. Pripravljala sta se, da obiščeta „Hispaniola“ in si ogledata pripravo za odhod.

Dolgi John je povedal svojo zgodbo o „Crni pes“ od kraja do konca, šaljivo in živahno, kakor je bila njegova navada, in od časa do časa se je obrnil na mene: „Tako je bilo, kaj ne, Jim!“ Vsakokrat sem rade volje pritrđil, da govori resniceo.

Oba gospoda sta obžalovala, da nam je „Crni pes“ ušel, pa priznati smo morali vsi, da se končno stvar ne da več popraviti. Dolgi John je dobil priznanje in zaupnico, stisnil svojo leseno bergljo pod pazduho in odšel.

„Vse moštvo na krov popoldan ob stiri!“ je kričal graščak za njim.

„Da, da, gospod!“ je zatrieval naš kušar na hodniku.

„Hm —!“ je dejal dr. Livesey, ko smo bili sami, „vobče sicer nimam veliko zaupanja v vaše moštvo, pa ono

vam rečem, ta-le John Silver mi prav ugaja!“

„Mož je prava sreča za nas!“ je navdušeno pritrđil graščak.

„Sedaj pa pojdimo! In Jim smo z nami, kaj ne?“

„Sveveda sme! — Vzemite svoj klobuk, Jim, pa pojdimo pogledat našo barko!“

IX.

„Hispaniola“ je ležala zasidrana zunaj na odprtem morju in precej časa smo potrebovali, da smo skozi goščo lažlj in barčic in preko verig in vrvic priveslali do nje. Končno smo bili ob njej in smo zlezli na krov.

Atlow, naš prvi mornar, nas je pozdravil. Star, zagorel mož je bil in križem je gledal, velike zlate obročke je imel v ušesih. Z graščakom sta si bila debela prijatelja, to sem koj videl, toda tudi to sem opazil, da si graščak in naš novi kapitan nista nič ka-prevede dobra.

Naš kapitan Smollett je bil resen in tihi čovek, bistro in ostro je gledal in nočena reč mu ni bila prav na krovu. Zakaj, to smo kmalu čuli.

Kotaj smo namreč bili v kabini, je stopil za nami pomorščak in povedal:

„Gospod Trelawney, kapitan Smollett želi z vami govoriti!“

„Vsikdar sem mu na razpotoje — naj le pride!“ je rekel graščak.

Kapitan je bil tesno za mornarjem, vstopil je in zaprl vrata za seboj.

„Torej, kaj nam bodele povedali, gospod kapitan? Upam, da je vse v redu in ladja pripravljena za na morje!“

„Gospod Trelawney, boljše je, mislim, da govorim tako odkrito, in četu-di se bom morebiti zameril. Ne ugajaj mi volnja, ne ugajaj mi moštvo, ne ugajaj mi moj prvi mornar! To je gladi-kokratko vse, kar hočem povedati!“

„Morebiti vam tudi ladja ne ugajaj, gospod kapitan?“ je vprašal graščak. Videti mu je bilo, da je zelo razdražen.

„O ladji ne morem govoriti, ker je še nisem preskusil. Videti je dobro, več ne morem reči!“

„Morebiti vam tudi njen lastnik ne ugajaj?“ se je razburjal graščak.

Tu pa je doktor Livesey, posogel vmes.